

Femte roten, tomt 51

Kvarteret Residenset

Första roten 1637–57v

Södra Hamnen västan

Första roten 1657h–70

Lilla Fisketorget

Södra Hamngatan 5

Hans Rinken

1637–50

Vid Södra Hamnen nära Stora Bommen bodde 1637–50 Hans Rinken som var stadsbud 1642–1.7.1646 (Almquist I:415) och därefter hans änka *Margareta Rinkens* till 1670 Margareta Rinkens gifte sig i Christine församling den 20.7.1669 om sig med *Herr David Cronezberg*. (W Berg sätter ett frågetecken efter namnet)

Det berättades i domboken, att en ”fremde båtsman” *Roluf Petersson* enligt 7 Cap såråmålsbalken skulle böta 20 mark silver för det fullsår han med en kniv hade skurit Hans Rinkens piga i ansiktet samt betala läkarelön. Han skulle ”ock för annan begången motvillighet än vidare straffas med fengelse till dess skeppen härifrån försändes warda efter han inga penningar haver att böta med”.

Huruvida det var Hans Rinkens hus, som övertogs av *grevinnan Beata de la Gardie* till stallgård eller om hans gård låg längre österut på Sven Påfwelssons tomt är obekant. Säkert är att sedan först *Johan Gabriel Stenbock* den 27.3.1682 första gången lagbjudit sina tomter med stenus vid Stora Bommen, som han köpt av *excellensen Andreas Torstensson* (tydliggen Beata de la Gardies arvinge), så meddelas det i *oktober 1682* att Kungl. Maj:t köpt Grefve Johan Gabriel Stenbocks *stenhus* för 43 000 daler kopparmynt. Läget angavs vara *mellan Corps de Guardie och vällen å ena och Hans Rinkens f d gård å andra*. Detta köp bör väl rimligen ha omfattat såväl tomten för nuvarande *landskanslihuset* som tomten för *kungshuset* (landshövdingeresidenset). Om Beata de la Gardies f d stallgård heter det år 1700: ”Stenhuset vid Kungshuset, som nu brukas till stadens packhus, skall hädaneftre användas till magasin till Amiralitetet”. Fem år senare kallas det ”Kungl. Amiralitets Magasinshus”.

Per Påfwelsson Hjulmakare 1677 I:5

Hjulmakaren vid ”Cronones artilleri” Per Påfwelsson var hösten 1667 invecklad i ett stort slagsmål med några köpgesäller. I sammanhang därmed omtalas hans hustru *Kerstin Eriksdotter*. Angående detta slagsmål, se spelmannen *Johan Kistmacher* 3.37, utanför vilkens hus slagsmålet utkämpades.

Befallningsmannen Swen Påfwelsson (Bånge)

Kontributionslängderna 1658–63 M1676 4 tomter

Öster om Femte roten 51 ligger ett stort tomtområde–5.50 – som tidigt tillhörde stamfadern för den Drakenbergska släkten presidenten *Nils Börgesson* och där denne bodde från 1641 till sin

död 16.3.1655. Från början kan Nils Börgessons tomtområde mycket väl ha omfattat även den tomt, som 1790 kallades 5. 51, ty när uppgifterna om denna tomt börja 1658 tillhörde den en måg till Nils Börgesson, nämligen befallningsmannen Sven Påfwelsson. I den förteckning över Göteborgs manskap och tomter daterad omkring 1676, som förvaras på Riksarkivet, tillskrives 4 tomter ”Sven Påfwelsson Juhlmakare”. Den Sven Påfwelsson, som ägt de fyra tomterna, var då avliden och hade varit bosatt i Karlstad. Hjulmakaren hette Per Påfwelsson och var mer tillfälligt bosatt här.

Den nämnde befallningsmannen Sven Påfwelsson var under Göteborgs tidigaste år borgare här. Han nämnes av Almquist (I s 203) liksom svärfadern Nils Börgesson som göteborgsk kronoarendator i Västergötland 1621–23, (I s 183) som innehavare av arrendelott i Kvibergs landerier före 1635 och (I s 262) för att han som ombud för ett konsortium i Göteborg lyckats erhålla den kungliga kammarens bifall att få arrendera kronoinkomsterna i Jösse härad år 1629, trots att arrendet till år 1631 redan var upplåtet åt två Karlstadsborgare, varför Sven Påfwelssons uppgörelse på rekommendation av ståthållaren i länet, *Carl Bonde*, fick förfalla. Sven Påfwelssons värmländska järnbruksintressen var emellertid mycket starka och han fann med tiden det mer praktiskt att skaffa sig burskap i Karlstad, där han blev rådman. (I Grums häradsrätts protokoll kallas han den 14 juli 1655 ”Wälaktat Swen Påfwelsson i Borrwik och 1658 den 23 och 24 juli” rådmannen i Karlstad Swen Påfwelsson”.)

Vid Göteborgs överrätt vände sig en *Erik Nilsson* den 14.2.1656 mot Swen Påfwelsson, ”hans hustrus morsystems man” angående arvet efter sin sal morfader Nils Börgesson. Erik Nilssons hustru hade varit i Värmland hos Swen Påfwelsson för att lära hans barn sy och knyppla. Därtill var hon inte ombedd, svarade Sven Påfwelsson: hans barn kunde så snart lära henne som hon dem. Han kände henne inte, förrän hon kom med Nils Börgessons brev.

Vid Karlstads rådhusrätt visade *Anders Petri* den 18.8.1666 en obligation på 100 rdr utgiven av sal Swen Påfwelsson den 18.5.1647. *Biörn Nilsson (Skrage)* och *Swen Andersson* svarade, att det var deras sal svärmoders /*Karin Nilsdotters*/ mening, att han skulle taga det förgyllda bältet i betalning. Mäster Anders sade ”att han willer fuller taget men efter Guldsmedswerdering”. Han hade fått 30 rdr i ränta och begärde att hans broders brev skulle ges vitsord. Den 23.8.1675 visade borgmästare *Bengt Swensson* en obligation, som *Arfwid Swensson* vid Borgvik givit till herr *Jacob von Ackern* den 27.9.1663. Bengt Swensson begärde få Arfwid Swenssons del i Swen Påfwelssons tomt i Karlstad i underpant.

Vid samma Karlstads rådhusrätt inlade den 22.1.1676 mons *Anders Biörnsson* (Biörn Nilssons son) en protest emot borgaren och invånaren *Erik Bergius*, som hade tillhandlat sig ”sal Swen Påfwelssons tomt i Karlstad av wälaktade *Arfwid, Påfwel* och *Peder Swenssöner Bångar*, wälaktade *Börge Jönsson* och *Nils Assmundsson* och Ehreborna och Gudfruktige Matrona *Ingeri Swensdotter*, hwilka tomtedelar” hade uppjudits tredje gången 1 jan 1676. Den 17 april fick Anders Björnsson svaret att han hade åtnjutit uppskov åtskilliga gånger ”ifrån den ena tiden till den andra” att skaffa sig medel till att inbörda den tomt som nu i nära 20 års tid hade legat öde och vilken hans moder hade sålt till Bergius och uppburit betalningen för. Bergius skulle därför få förbliva vid sitt köpekontrakt.

Swen Påfwelssons måg Börge Jönsson var (enligt Grape s 259) postmästare i Kungälv 1681–85 och Börges änka *Maria Svendsdotter Bånge* efterträdde honom som postmästare 1685–92. – Mågen Nils Assmundsson var den välkände *Nils Assmundsson Borgström* – bror till handelsmannen *Matthias Assmundsson* i Göteborg – med sönerna brukspatronerna *Erik* och *Nils Borgström*.

Den 29.4.1669 klagades det vid magistratens sammanträde i Göteborg över att grevinnan *Beata de la Gardies* hus skadades av "Swen Paulssons arvingars där överlutande hus". En av arvingarna, *Måns Svensson*, besökte staden i maj. Han ansåg, att grevinnans hus hade byggts för nära inpå Swen Paulssons. Samma år den 23 augusti yttrade sig en annan arvinge, *Nils Svensson*, om samma skada. Den 5.10.1670 skrev magistraten till befallningsman Swen Påfwelssons arvingar om "deras huus" neder vid Store Stadsbommen "belägit boofälligheet". Arvingarna hade förmanats att förbättra huset. "Nu emedan huset så förvärrat, yppit och lutande är, så att det icke längre utan grannarnas och stadens största fahra af fall eller brand kan stå eller tåhlas" befalldes arvingarna att låta reparera huset före den nästkommande 31 oktober, eljest skulle magistraten ordna saken på deras bekostnad. I november 1670 rapporterades det i magistraten, att Swen Påfwelssons arvingar trots tillsägelser, icke hade reparerat gården, varför magistraten var förorsakad, att till förebyggande av olycka och skada låta berörda deras hus "nederrifwa så långt neder, som det hengande och barefälligt synes". Den 26.7.1676 skrev magistraten (Ba:4) till "översten och Commendanten" angående Swen Påhlssons arvingars besvär angående den olägenhet, som deras tomt hade av "den orenlighet av överstens där allt för nära byggda hemlighuus", som nedträngde i deras källare. Arvingarna höll på med att reparera källaren och ämnade sedan bebygga platsen än ytterligare. Den 21.5.1677 noterades det i rätten, att *Rolof Lambertsson Scholten* hade slutit köp med *Olof Elofsson* m fl om den ödetomt som han och de andra ägde mellan framlidne Nils Börgeasons hus och grevinnan Fru Beata De la Gardies stenhuis: Scholten borde visa köpebrev. Handelsmannen Rolof Lambertssons tomt vid Stora Hamnen mellan Hennes Nådes Grevinnans stall i väster och sal Nils Bergessons arvingars gård i öster, som han köpt av Swen Påfwelssons arvingar, uppbjöds den 20 och 27 september 1680. Befallningsmannen *Påfwell Swensson Bånge* krävde då av Rolof Lambertsson betalning för gården. Denne sade sig vilja ha gården fri och oklandrad först. Jacob von Ackern begärde arrest på den del, som tillkom *Arfwed Svensson* på grund av von Ackerns fordran. Påfwell Bånge sade sig ha ärvt gården efter sina föräldrar tillsammans med syskonen. (Den nämnde Olof Elofsson var Karlstadsborgare, men sades i en restantielängd för Karlstad den 30.5.1677 ha "rymt" staden och finnas i Göteborg".)

Enligt uppgift av Wilhelm Berg skulle Rolof Lambertsson ha haft för avsikt att på tomten bygga ett stenhuis, varför han erhöll byggnadshjälp med 200 d smt enligt Kungl. Maj:ts bevilning. Hans byggnadsplaner kom aldrig till utförande utan han sålde i stället för 600 d smt tomten "söder om Stora Hamnen belägen mellan Kongl. Maj:ts stallgård på västra och *Jacobe Utfalls* gård på östra sidan" till *Jacob Utfall*, som uppbjöd första gången den 10 sept 1688. Den 13 i samma månad fordrade rådmann Jacob von Ackern på stadens vägnar betalning för de utlägg som staden haft för sal Swen Paulssons tomt 50 daler och 30 2/3 öre. Jacob Utfall skulle presenteras räkningen, eftersom han tillhandlat sig tomten. På granntomten 5.50 byggde Jacob Utfall ett stenhuis, som var färdigt 1705 och innehöll två källare, fem packhus och bodar samt en mindre trädgård. För 2 500 d smt sålde sedan Jacob Utfall tomt och "trähus" (") mellan Kungl. Maj:ts hus i väster och insp *Petter Tillroths* stenhuis i öster till *Petter Tillroth Göthenstjerna*, som uppbjöd 24.1.1709 och erhöll fasta 11.4.1711. Göthenstiernas dotter *Maria Lena* var gift med *kommendören Johan von Utfall* och paret fick den 12.6.1719 i gåva av Petter Göthenstierna och hans fru *Catharina Paulin* huset mellan Kungl. Maj:ts stallgård i väster och deras stenhuis i öster (areal 156' gånger 48'). Gåvan bevittnades av *Wilhelm de Silentz* och *Jean Rambeau*.

Sekr Johan Rask 1666, 1674

Jöran Herweghs änka 1668–69

Nils Jacobsson 1669

Provisorisk ägarelängd stödd på tomtöreslängder, uppbud och pantsättningar av tomter samt bouppteckningar

1696 Herr Utfalls gård: i dito Didrik Andersson

4 juli 1704. Kungl. Maj:ts Ständers Bancokontor i Stockholm lät uppbjuda rådman och kommissarien Herr Jacob von Utfalls här i staden belägna trenne hus och gårdar, den ena vid västra lilla Hamnen och tvenne vid Lilla Torget och Stora Hamnen belägna som sin underpant.

1709 den 24 maj: Första resan låter Högakt *Petter Tillroth* lagbjuda Herr Rådsförvanten Jacob Utfalls tomt och träbyggning belägen vid Stora Hamnegatan emellan Kungl. Maj:ts hus å västra och bemålte inspektorns stenhus å östra sidan, vilken han sig för 2 500 d smt tillhandlat haver.

1710 Inspektor Tillroths andra gård

1715 Capitain Johan Utfall

1717 Commendeuren Johan Utfall

1720 Herr Commendeur Johan von Utfall

24 maj 1720 Förledet år slöts hyreskontrakt emellan magistraten och kommendör von Utfall om några rum i dess hus till sjötullkontor för en hyra per år på 180 d smt. Det ifrågasattes om man icke skulle kunna köpa Kungl. Maj:ts stall vid Stora Bommen till packhus, vilket stall f d hade varit brukat till magasin för Kungl. Amiralitetet.

1730 Herr Schoutbynachten Jan von Utfall

1737 Herr Viceamiral Jean von Utfall

1745 Amiralen Herr Jean von Utfalls gård.

18.5.1747 Första gången låter handelsman herr *Peter S Bagge* uppbjuda ett vid Stora Hamnen beläget hus emellan amiralitetsmagasinet å västra och Grefwen samt kammarherren Högwålborne Herr Axel B Sparres hus å östra sidan, som han sig tillhandlat av amiralen och amiralitetsrådet Vålborne Herr Jean von Utfall för 22 000 d smt den 3.2.1746.

1755 Handelsmannen Herr *Peter Bagge och Companie*

1765 Handelsman P S Bagge

1775 Handelsman *Petter Bagge junior*

6 april 1779 Första gången lät Cancellirådet och kommendeuren av Kungl. Maj:ts Vasaorden Herr *Claes Alströmer* uppbjuda ett i stadens första kvarter vid Stora Hamnegatan emellan Herr Cancellirådets eget hörnehus vid Lilla Torget i öster samt Kronomagasinet i väster beläget hus och gård, som handelsman Peter Bagge junior med sin hustru *Magdalena Bagge* den 13.9.1776 sålt till kanslirådet Alströmer för 4 431 Riksdaler Hollandsk Courant eller 24 001 d 8 öre smt Kungl. Maj:t och Kronan. Kungl. Maj:t och Kronan hade genom Befallningshavande i länet den 11.12.1772 förklarar sig icke vilja nyttja sin naborätt.

1785 Herr Handelsman Petter Bagges hus

1790 Handelsmannen Petter Bagges hus

Berg I:1, 75 och 73. *Carl Bagge* (son till Petter Bagge, född 1710, död 1779, och *Anna Christina Thorsson*, född 1704, död 1779). F 1752, död 11.2.1818. Grosshandlare i Göteborg, brukspatron,

kommerseråd, riddare av Vasaorden. G 30.11.1784 med *Catharina Elisabeth (Elise) Beckman*, född 1766, död 1840. Dotter av handl *Hans Jacob Beckman*, död 8.6.1815, och *Christina Eleonora Åman*, född omkr 1747, död 6.5.1795. Enligt bouppteckning 8.5.1818 ägde Carl Bagge bl.a. stenhus och tomt nr 51 i femte roten och 102 i fjärde roten, värt 30 000 rdr banco.